

Trudne dziedzictwo. Polityka zagraniczna Kazimierza Wielkiego

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Mapa interaktywna](#)
- [Film + Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Cytat za: J. Wyrozumski, *Kazimierz Wielki*, Ossolineum, Wrocław 1986, s. 69.
- Źródło: *Fragment kroniki Jana Długosza*. Cytat za: T. Maresz, K. Juszczak, *Historia w tekstach źródłowych*, t. 1, Rzeszów 1997, s. 107.

Trudne dziedzictwo. Polityka zagraniczna Kazimierza Wielkiego

Obraz Stanisława Abramowicza z XIX w. przedstawiający ucztę monarchów u Wierzyńka.
Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Kazimierz III, wstępując na tron polski w 1333 r. po śmierci swojego ojca Władysława Łokietka, odziedziczył kraj mocno okrojony pod względem terytorialnym. W skład zjednoczonej Polski wchodziły tylko dwie dzielnice: Małopolska i Wielkopolska; natomiast reszta obszaru, która przed rozbiciem dzielnicowym stanowiła część dziedzictwa piastowskiego, pozostała poza granicami – albo zachowując status niezależny, albo pozostając w zależności od sąsiednich państw. Polityka zagraniczna nowego króla koncentrowała się zatem na próbach odzyskania utraconych ziem, a gdy to okazywało się niemożliwe, na zdobyciu nowych, których włączenie w granice Królestwa Polskiego zrekompensowałoby stratę tamtych. Ważnym zadaniem była także odbudowa nadszarpniętego w okresie ostatnich dwustu lat prestiżu Polski na arenie międzynarodowej. Kazimierz poddał rewizji politykę zagraniczną swojego ojca, starając się osiągnąć swoje cele bardziej na drodze kompromisu niż konfrontacji zbrojnej.

Twoje cele

- Przeanalizujesz wyzwania w polityce zagranicznej, z jakimi zmierzyć się musiał Kazimierz po objęciu tronu po śmierci swojego ojca.
- Scharakteryzujesz politykę zagraniczną Kazimierza Wielkiego.
- Wskażesz na mapie zasięg terytorialny państwa Kazimierza.

Przeczytaj

Odbudowa terytorialna państwa

W 1335 r. na zjeździe monarchów w Wyszehradzie na Węgrzech Kazimierz za 20 tys. kop groszy praskich kupił od Jana Luksemburskiego rezygnację z prawa do polskiej korony. Tym samym sojusz czesko-krzyżacki został rozerwany. Sprawa sporu o Pomorze i inne ziemie w 1339 r. ponownie stanęła przed [trybunałem](#) papieskim, tym razem obradującym w Warszawie. Sędziowie nakazali zakonowi oddać Pomorze, Kujawy i ziemię chełmińską, kiedy jednak Krzyżacy zobowiązali się płacić papieżowi [świętopietrze](#), [Stolica Apostolska](#) zawiesiła wyrok. W tej sytuacji król Polski podjął bezpośrednie negocjacje z zakonem i w 1343 r. w Kaliszu został zawarty „pokój wieczysty”, na mocy którego [Krzyżacy](#) oddali Kujawy i ziemię dobrzyńską, ale zachowali pozostałe zdobycze.

Po unormowaniu stosunków z wielkim mistrzem Kazimierz Wielki podjął próbę odzyskania wpływów na zdominowanym przez Czechów Śląsku. W 1343 r. wziął w zastaw Namysłów od księcia świdnickiego Bolka i zajął Wschowę. W odpowiedzi w 1345 r. Jan Luksemburski zaatakował księstwo świdnickie. Po nieudanym oblężeniu Świdnicy wojska czeskie uderzyły na Kraków, lecz próba zdobycia polskiej stolicy również zakończyła się niepowodzeniem. Kazimierzowi zabrakło jednak sił, by odebrać Czechom Śląsk, w 1348 r. został więc zawarty pokój w Namysłowie, w którym polski władca uznał czeskie panowanie na Śląsku. W 1353 r. król czeski Karol ożenił się z bratanicą Bolka świdnickiego, dziedziczką księstwa.

Władysław Łokietek (1260–1333), książę kujawski, od 1320 r. król Polski, płaskorzeźba na nagrobku króla w katedrze wawelskiej, połowa XIV wieku.

Źródło: W. Kryński/Archiwum Ilustracji WN PWN SA, tylko do użytku edukacyjnego.

Kierunek wschód

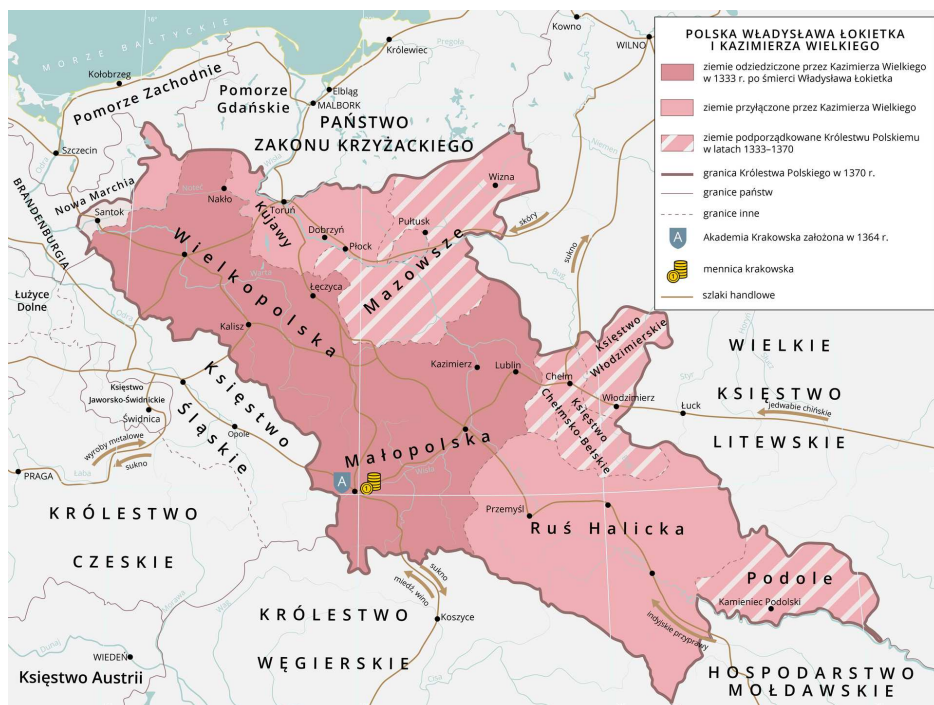
Chcąc zrównoważyć niepowodzenia w odzyskiwaniu ziem należących niegdyś do Bolesława Krzywoustego, Kazimierz skierował swą uwagę na wschód. Już w 1338 r. król Polski zawarł układ o dziedziczeniu z księciem Halicza i Włodzimierza

Bolesławem Jerzym, który pochodził z mazowieckiej linii Piastów. Po śmierci Bolesława, otrutego przez [bojarów](#) w 1340 r., król Kazimierz zgłosił pretensje do dziedzictwa po nim. Dało to początek polskiemu podbojowi Rusi Czerwonej (Halickiej) oraz rywalizacji z Litwinami, którzy rościli sobie pretensje do Podola i Wołynia. W 1344 r. Polacy opanowali Sanok i Przemyśl, a w 1349 r. zdobyli Lwów, Halicz, Chełm, Brześć i Włodzimierz. Wreszcie w 1366 r. została zajęta część Wołynia. Podczas walk o Ruś polski władca otrzymywał pomoc od króla Węgier Ludwika Andegaweńskiego.

Kazimierz Wielki (1310–1370) z pocztu królów polskich Marcello Bacciarelli

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Polska za panowania Kazimierza Wielkiego. Porównaj terytorium Polski za Kazimierza Wielkiego z terytorium za czasów panowania jego ojca. Wskaż, z czego wynikały różnice.

Źródło: Contentplus.sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Sukcesy odniesione na Rusi pociągnęły za sobą inne. Kazimierz podporządkował sobie Mazowsze (przyłączył do korony ziemie płocką, zakroczymską i wiską, resztę zaś [zhołdował](#)) oraz niemieckich panów von den Osten, właścicieli Santoka i Drezdenka, grodów wydartych Wielkopolsce przez Brandenburgię. Dowodem wzrostu międzynarodowego autorytetu króla i królestwa był słynny [zjazd monarchów](#) w Krakowie

w 1364 roku. Wzięli w nim udział: cesarz i król Czech Karol IV Luksemburski, król Węgier Ludwik Andegaweński, król Danii Waldemar, król Cypru Piotr de Lusignan oraz książęta Mazowsza, Bawarii i Śląska.

Słownik

bojarzy

na Rusi wielcy właściciele ziemscy; w państwie moskiewskim bojarzy, zasiadając w Dumie Bojarskiej, uczestniczyli w zarządzaniu państwem

Krzyżacy

(łac. *Ordo fratrum hospitalis sanctae Mariae Theutonicorum Ierosolimitanorum* - Zakon Szpitala Najświętszej Panny Marii Domu Niemieckiego w Jerozolimie), zakon rycerski powstały w czasie krucjat do Ziemi Świętej; założony 1190 w Palestynie i przekształcony 1198 w zakon rycerski

Stolica Apostolska

Stolica Piotrowa, siedziba papieża – Watykan

świętopietrze

(denar św. Piotra) danina składana papieżowi przez władców uznających jego zwierzchnictwo lenne nad swoimi krajami

trybunał

w dawnej Polsce: stanowy sąd szlachecki drugiej i ostatniej instancji; sąd o specjalnych kompetencjach lub o szczególnym znaczeniu

uczta u Wierzyńka

zjazd monarchów zorganizowany w 1364 r. w Krakowie przez krakowską radę miejską i kupca, Mikołaja Wierzyńka; przyjęcie miało miejsce w trakcie zjazdu monarchów z Europy zorganizowanego przez Kazimierza III Wielkiego; uczta została opisana przez Jana Długosza

zhołdować

uczynić z kogoś hołdownika, poddać swojej władzy

Słowa kluczowe

zjazd w Wyszehradzie, Kazimierz Wielki, Jan Luksemburski, pokój wieczysty, Ruś Czerwona, zakon krzyżacki, Polska w XIV–XV w.

Bibliografia

T. Maresz, K. Juszczak, *Historia w tekstach źródłowych*, t. 1, Rzeszów 1997.

J. Wyrozumski, *Kazimierz Wielki*, Ossolineum, Wrocław 1986.

Mapa interaktywna

Polecenie 1

Zapoznaj się z mapą interaktywną i wykonaj kolejne polecenia.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Polecenie 2

Na podstawie mapy wskaż sąsiadów Polski oraz przedstaw krótko, w jakich relacjach był z nimi Kazimierz.

Polecenie 3

Przyjrzyj się mapie i powiedz, dlaczego Władysław Łokietek i Kazimierz Wielki zabiegali tyle lat o odzyskanie Pomorza Gdańskiego. Dlaczego utrata tych ziem była taka dotkliwa dla państwa polskiego?

Twoja odpowiedź

Film + Sprawdź się

Polecenie 1

Zapoznaj się z filmami i wykonaj kolejne polecenia.

Film dostępny pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/DWr5uGDr1>

Film opowiadający o polityce zagranicznej Kazimierza Wielkiego.

Polecenie 2

Scharakteryzuj sytuację polityczną, w której Kazimierz rozpoczął rządy.

Twoja odpowiedź

Polecenie 3

Wyjaśnij, dlaczego dla Kazimierza Wielkiego priorytetem było porozumienie z Czechami.

Twoja odpowiedź

Film dostępny pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/DWr5uGDr1>

Film nawiązujący do treści materiału

Polecenie 4

Wymień ziemie przyłączone do Polski przez Kazimierza Wielkiego. Wskaż skutki polityczne, kulturowe i ekonomiczne poszerzenia terytorium Polski.

Twoja odpowiedź

Polecenie 5

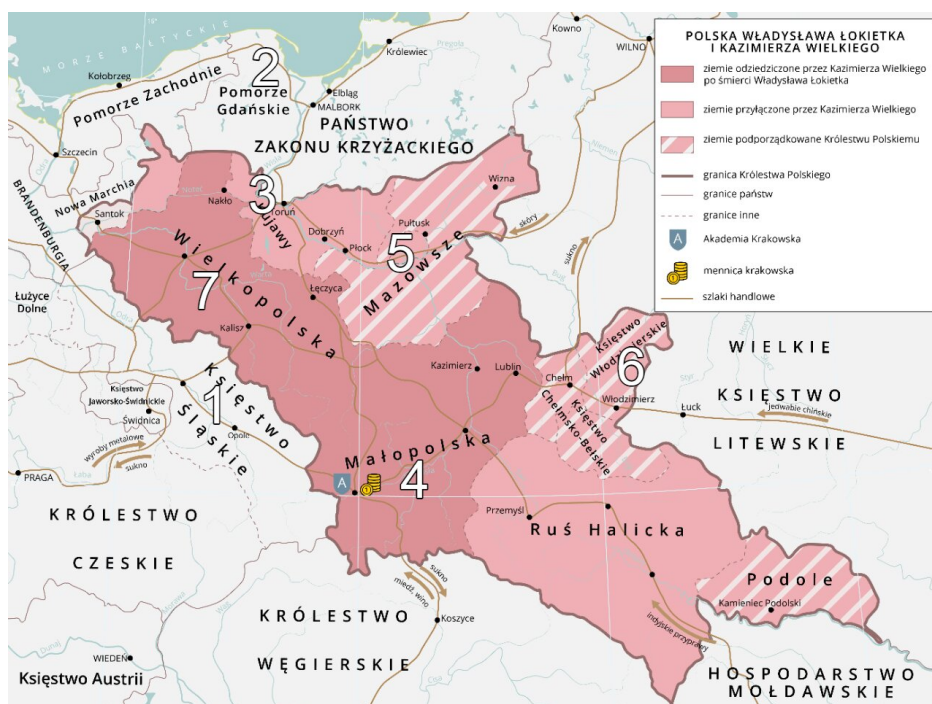
Oceń politykę prowadzoną przez Kazimierza Wielkiego. Czy zgadzasz się z ekspertem i jego oceną? Uzasadnij swoją odpowiedź.

Twoja odpowiedź

Ćwiczenie 1

Przeanalizuj poniższą mapę i wykonaj polecenia.

Źródło: Contentplus.pl, licencja: CC BY-SA 3.0.

Mapa przedstawia zakres terytorialny państwa polskiego w roku:

☐ 1370

☐ 1333

☐ 1343

☐ 1356

Dopasuj odpowiednią cyfrę spośród tych zaznaczonych na mapie do opisu.

Ziemia ta stanowiła część ojcowizny Kazimierza Wielkiego i do roku 1331 należała do jego ojca, Władysława Łokietka. Wojna z zakonem krzyżackim okazała się bardzo niszczycielska dla dzielnic i w jej wyniku obszar ten znalazł się na kilka lat pod okupacją krzyżacką. W 1335 r. na zjeździe w Wyszehradzie Kazimierz Wielki otrzymał gwarancję zwrotu tej ziemi i jej

włączenia w skład państwa polskiego. Decyzja ta została potwierdzona w 1343 r. -

Obszar nie wszedł w skład państwa Władysława Łokietka, stając się siedzibą udzielnych książąt. W tym czasie dzielnica uległa rozpadowi na trzy mniejsze. W 1351 r. książę Siemowit i Kazimierz złożyli hołd lenny królowi polskiemu. Przez następne 150 lat ziemia ta znajdowała się w stosunku lennym wobec Polski, do roku 1526, kiedy ostatecznie została włączona do Polski. -

Ziemia ta wchodziła w skład państwa wczesnopiastowskiego, nie znalazła się jednak w granicach państwa utworzonego przez Władysława Łokietka. Dzielnica ta odgrywała ważną rolę ekonomiczną, stając się jednym z najbardziej rozwiniętych obszarów. Od pocz. XIV w. stopniowo poszczególne księstwa składały hołd lenny królowi czeskiemu. Kazimierz Wielki zrzekł się praw do tego obszaru w zamian za to, że władca Czech przestał rościć sobie pretensje do tronu polskiego. -

6

4

7

3

1

5

2

Zapoznaj się z dwoma poniższymi fragmentami tekstów i wykonaj polecenia.

Źródło 1

“ *Fragment kroniki Jana Długosza*

Mistrz krzyżacki [...] zamierzają podbić całe Pomorze. Zgromadziwszy zatem silne i potężne wojsko, z taborami, wkraczają nagle [...] i oblegają miasto Gdańsk [...]. W sam dzień świętego Dominika, jako dzień targowy gromadziła się tu zwykle większa liczba ludu. Chociaż miasto przez wiele dni znosiło [tj. wytrzymywało] oblężenie, [...] w końcu wskutek zdrady pewnych mieszczan gdańskich, [...], którzy potajemnie zawarli układy z Krzyżakami o oddanie miasta nocą zostało wydane.

Źródło: *Fragment kroniki Jana Długosza*. Cytat za: T. Maresz, K. Juszczak, *Historia w tekstach źródłowych*, t. 1, Rzeszów 1997, s. 107.

Źródło 2

“ W dniu 8 lipca wystawiła kancelaria królewska [...] 7 dokumentów: król zrzekł się Pomorza oraz ziemi chełmińskiej i michałowskiej z grodami Orłowem, Nieszawą i Murzynem, w imieniu własnym i jego potencjalnych sukcesorów z domu andegaweńskiego, zrzekł się tytułu władcy Pomorza i obiecał go usunąć ze swej pieczęci; przyrzekł wysłać poselstwo do Stolicy Apostolskiej w celu zatwierdzenie pokoju; zobowiązał się ścigać przestępców, którzy by zadawali Zakonowi szkody[...]

Cytat za: J. Wyrozumski, *Kazimierz Wielki*, Ossolineum, Wrocław 1986, s. 69.

1. Rozstrzygnij, czy oba teksty opisują wydarzenia mające miejsce za czasów panowania Kazimierza Wielkiego. Uzasadnij swoją odpowiedź.

2. Rozstrzygnij, czy pomiędzy wydarzeniami opisanymi w tekstach zachodzi związek przyczynowo-skutkowy. Uzasadnij odpowiedź.

3. Wskaż zalety i mankamenty wydarzenia opisanego w źródle 2.

Dla nauczyciela

Autor: Martyna Wojtowicz

Przedmiot: Historia 2022, Historia

Temat: Trudne dziedzictwo. Polityka zagraniczna Kazimierza Wielkiego

Grupa docelowa:

Szkoła ponadpodstawowa, liceum ogólnokształcące, technikum

Podstawa programowa:

Zakres podstawowy

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

Zakres podstawowy

XII. Polska w XIV–XV w. Uczeń:

- 1) opisuje proces zjednoczeniowy i rozwój terytorialny państwa polskiego w XIV–XV w.;
- 3) wyjaśnia międzynarodowe i wewnętrzne uwarunkowania związków Polski z Węgrami i Litwą w XIV–XV w.;
- 4) charakteryzuje i ocenia stosunki polsko-krzyżackie na płaszczyźnie politycznej, gospodarczej i kulturowej;

Treści nauczania - wymagania szczegółowe

Zakres podstawowy

XII. Polska w XIV i XV wieku. Uczeń:

- 1) opisuje proces zjednoczeniowy i rozwój terytorialny państwa polskiego w XIV i XV wieku;

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje obywatelskie.

Cele operacyjne:

Uczeń:

- opisuje wyzwania w polityce zagranicznej, z jakimi zmierzyć się musiał Kazimierz po objęciu tronu po śmierci ojca Władysława Łokietka;
- charakteryzuje politykę zagraniczną Kazimierza Wielkiego;
- wskazuje na mapie zasięg terytorialny państwa Kazimierza Wielkiego.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm.

Metody i techniki nauczania:

- rozmowa nauczająca z wykorzystaniem ćwiczeń interaktywnych;
- analiza materiału źródłowego (porównawcza);
- dyskusja;
- mapa myśli.

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca w parach;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda;
- telefony z dostępem do internetu.

Przebieg lekcji

Przed lekcją:

1. Przygotowanie do zajęć. Nauczyciel loguje się na platformie i udostępnia uczniom e-materiał „Trudne dziedzictwo. Polityka zagraniczna Kazimierza Wielkiego „. Prosi uczestników zajęć o zapoznanie się z tekstem w sekcji „Przeczytaj” i multimedium w sekcji „Mapa interaktywna” tak, aby podczas lekcji mogli w niej aktywnie uczestniczyć i wykonywać polecenia.
2. Nauczyciel poleca uczniom, aby przygotowali prezentację w oparciu o informacje zawarte w sekcji „Przeczytaj”, aby w fazie wstępnej przedstawić ją na forum klasy.

Faza wstępna:

1. Wyświetlenie przez nauczyciela tematu i celów zajęć oraz wspólne z uczniami ustalenie kryteriów sukcesu w postaci pytań, na jakie uczniowie chcą uzyskać odpowiedź w czasie lekcji.
2. Raport z przygotowań. Nauczyciel za pomocą dostępnego w panelu użytkownika raportu sprawdza przygotowanie uczniów do lekcji, m.in. kto zapoznał się z udostępnionym e-materiałem. Prowadzący zadaje uczniom pytanie o umiejscowienie tematu lekcji w czasie. Pyta: W jakim okresie się znajdujemy? Co ważnego działo się

wcześniej? Uczniowie powinni krótko omówić skutki rozbitcia dzielnicowego oraz panowanie Władysława Łokietka, a także prowadzoną przez niego politykę zagraniczną.

Faza realizacyjna:

1. Nauczyciel przypomina o prezentacjach przygotowanych przez uczniów przed lekcją. Poleca wybranej osobie (lub ochotnikowi) zaprezentowanie swojej pracy przed resztą klasy. Po prezentacji uczniowie krótko dyskutują o prezentacji, dodają informacje, które ich zdaniem warto uwzględnić. Prowadzący może korygować odpowiedzi i uzupełniać informacje.
2. Praca z drugim multimedialnym („Film + Sprawdź się”). Nauczyciel czyta polecenie nr 3: „Wyjaśnij, dlaczego dla Kazimierza Wielkiego priorytetem było porozumienie z Czechami” i poleca uczniom, aby w parach wykonali zadanie w oparciu o wskazówki zawarte w pierwszym z filmów, który za chwilę obejrzą. Wybrana dwójka uczniowska (wskazana przez prowadzącego lub zgłaszająca się na ochotnika) przedstawia swoją propozycję odpowiedzi, pozostali uczniowie mogą się do niej odnosić.
3. W kolejnym kroku nauczyciel odtwarza drugi z filmów, polecając wcześniej, aby uczniowie dobrali się w małe grupy (maksymalnie do pięciu osób). Uczniowie zapoznają się z filmem i w zespołach pracują nad poleceniem nr 4: wymieniają ziemie przyłączone do Polski przez Kazimierza Wielkiego, a także wskazują skutki polityczne, kulturowe i ekonomiczne poszerzenia terytorium Polski. Przedstawiciel jednej z grup prezentuje odpowiedź, inni uczniowie mogą dopowiadać informacje istotne według nich. Nauczyciel w razie potrzeby ją koryguje.
4. Prowadzący, nawiązując do polecenia na 5, zadaje uczniom pytania: Jak oceniacie politykę prowadzoną przez Kazimierza Wielkiego? Czy zgadzasz się z ekspertem i jego oceną? Uczniowie przedstawiają swoje propozycje wraz z argumentacją, mogą krótko dyskutować.

Faza podsumowująca:

1. Uczniowie podsumowują swoją wiedzę z wykorzystaniem mapy myśli, wwiąż pracując w dotychczasowych grupach. Każda grupa na środku kartki A4 wpisuje główne hasło „Polityka zagraniczna Kazimierza Wielkiego” i rysuje gałęzie mapy. Powinny rozchodzić się promieniście i rozdzielać na kolejne gałęzie. Słowa, które zostaną umieszczone nad gałęziami, powinny być słowami kluczami, które wyrażają istotę myśli lub zagadnienia. W zależności od hierarchii informacji i odległości od środka mapy można stosować gradację wielkości liter: im bliżej środka, tym większe litery; im dalej, tym mniejsze. Ważne, aby cała mapa zmieściła się na jednej stronie.
2. Po wykonaniu pracy, w zależności od liczebności klasy i czasu, nauczyciel prosi o omówienie mapy myśli przedstawicieli wybranych lub wszystkich grup.
3. Nauczyciel omawia przebieg zajęć, wskazuje mocne i słabe strony pracy uczniów. Ocenia przedstawioną na początku zajęć prezentację.

Praca domowa:

1. Wykonaj ćwiczenia nr 1 i 2 z sekcji „Film + Sprawdź się”.
2. Wykonaj polecenia dołączone do mapy interaktywnej.

Materiały pomocnicze:

T. Maresz, K. Juszczak, *Historia w tekstach źródłowych*, t. 1, Rzeszów 1997.

J. Wyrozumski, *Kazimierz Wielki*, Ossolineum, Wrocław 1986.

Wskazówki metodyczne:

Uczniowie mogą zapoznać się przed lekcją z materiałami filmowymi, aby przygotować się do późniejszej pracy. Zarówno mapa interaktywna, jak i nagrania filmowe mogą być wykorzystane jako wprowadzenie w lekcjach poświęconych końcowi dynastii piastowskiej i przejęciu rządów w Polsce przez Andegawenów.